

Νέα Ευρωπαϊκή Συνθήκη για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Φέτος συμπληρώνονται 30 χρόνια από την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Ήταν η Συνθήκη που προώθησε το μεγαλύτερο βήμα Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέχρι σήμερα, θεσπίζοντας την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, την ελεύθερη μετακίνηση για το εργατικό δυναμικό, τα κεφάλαια και τα αγαθά, και ξεκίνησε την Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

Τριάντα χρόνια αργότερα πρέπει να συμφωνήσουμε μια νέα Συνθήκη που θα δεσμεύσει την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) να αντιμετωπίσει την μεγαλύτερη πρόκληση για τις επόμενες δεκαετίες, την κλιματική αλλαγή.

Η ΕΕ λαμβάνει τεράστια μέτρα για την κλιματική μετάβαση. Αλλά το ιστορικό επίτευξης των κλιματικών στόχων δεν είναι καλό. Οι βαθιές και παρατεταμένες μεταρρυθμίσεις που συνεπάγεται αυτή η μετάβαση απαιτούν την ουσιαστική δέσμευση των κρατών μελών με μία νέα Συνθήκη. Μια Συνθήκη που θα επιβάλει μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσει τέσσερις προκλήσεις:

Τι είναι πράσινο και τι όχι

Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ταξινόμια θέλει να εξασφαλίσει πώς μόνο περιβαλλοντικά βιώσιμες δραστηριότητες απορροφούν ιδιωτικά κεφάλαια. Έχει δε ευρείς περιβαλλοντικούς στόχους που καλύπτουν όχι μόνο τον μετριασμό και την προσαρμογή

στην κλιματική αλλαγή, αλλά και την κυκλική οικονομία, τη διατήρηση των υδάτων και των θαλάσσιων πόρων, καθώς και την αντιμετώπιση της ρύπανσης και την προστασία των οικοσυστημάτων.

Η ταξινομία πρέπει να ορίσει τόσο τι είναι πραγματικά πράσινο κι έτσι συνεπές με του κλιματικούς στόχους, αλλά και να παραμείνει ρεαλιστική σχετικά με τους συμβιβασμούς που θα πρέπει να γίνουν κατά την διάρκεια της μετάβασης τα επόμενα τριάντα χρόνια. Η επίτευξη αυτής της ισορροπίας σε τέτοιο βάθος χρόνου δεν είναι καθόλου προφανής, και το ρίσκο παρέκκλισης είναι πολύ ορατό.

Καθαρισμός της κατανάλωσης όσο και της παραγωγής της ΕΕ

Ενώ η ΕΕ έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στον καθαρισμό της παραγωγής της, δεν έχει σημειώσει εξίσου την ίδια πρόοδο για την κατανάλωσή της. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ μπορεί μεν να έχει καθαρίσει ό,τι παράγει στο έδαφός της, αλλά έχει αναθέσει την παραγωγή λιγότερο καθαρών αγαθών σε χώρες εκτός της επικράτειάς της.

Σε αναγνώριση αυτού, η ΕΕ προτείνει έναν μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής για τις εκπομπές (Carbon Border Adjustment Mechanism), δηλαδή έναν φόρο για τα εισαγμένα προϊόντα που δεν πληρούν τα πρότυπα εκπομπών άνθρακα της ΕΕ. Θα είναι δύσκολο να γίνει αυτό στο πλαίσιο ενός ολοένα και πιο αναξιόπιστου παγκόσμιου πολυμερούς συστήματος και να λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι επιπτώσεις στις χώρες χαμηλότερου εισοδήματος που επηρεάζονται δυσανάλογα. Και πάλι το ρίσκο παρέκκλισης είναι πολύ ορατό.

Διασφάλιση επενδυτικών κεφαλαίων σε βάθους χρόνου

Η ΕΕ θα χρειάζεται ετησίως μεταξύ 0.5 και 1% πέραν του ήδη δεσμευμένου ΑΕΠ, για επενδύσεις τα επόμενα 10 χρόνια. Ανεξάρτητα από την ακρίβεια αυτών των εκτιμήσεων, οι επενδυτικές ανάγκες της ΕΕ είναι μεγάλες, δεδομένης της φιλόδοξης κλιματικής μετάβασης. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) παρέχει επαρκή βοήθεια στις χώρες για τα επόμενα 6 χρόνια.

Ωστόσο, οι ισχύοντες δημοσιονομικοί κανόνες, που θεσπίστηκαν με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, θα πρέπει επίσης να μεταρρυθμιστούν κατάλληλα προκειμένου να στηρίξουν τις μεγάλες επενδύσεις που απαιτούνται.

Πολλοί υποστηρίζουν έναν πράσινο χρυσό κανόνα, ο οποίος θα εξαιρέσει τις πράσινες επενδύσεις από ευρωπαϊκούς δημοσιονομικούς περιορισμούς. Όμως παραδέχονται ταυτόχρονα ότι οι χώρες έχουν κίνητρα να υπερεκτιμήσουν αυτό που είναι πράσινο για

να παρακάμψουν τέτοιους κανόνες, γνωστό ως περιβαλλοντικό ξέπλυμα. Άλλοι υποστηρίζουν ένα Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων για το κλίμα, μιμούμενο το δανειακό πλαίσιο του ταμείου ανάπτυξης, το οποίο μπορεί μεν να περιορίζει το περιβαλλοντικό ξέπλυμα, αλλά θα παρέχει μόνο δάνεια τα οποία επιβαρύνουν τα ήδη μεγάλα δημοσιονομικά χρέη.

Επί του παρόντος, 14 χώρες της ΕΕ έχουν χρέη άνω του ορίου του 60% που ορίζεται από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, και 7 χώρες έχουν χρέη άνω του 100%. Το να επιτρέπεται στις χώρες να δανείζονται για επενδύσεις είτε μέσω του πράσινου χρυσού κανόνα, είτε μέσω ενός ειδικού ταμείου, δεν εξασφαλίζει την δημοσιονομική εξυγίανση αυτών των χωρών.

Επιπλέον, η αναγκαία δημοσιονομική επέκταση λόγω της πανδημίας πρέπει να ακολουθηθεί από περιοριστική πολιτική. Οι επενδύσεις είναι το πρώτο που θα κοπούν εκτροχιάζοντας άμεσα την κλιματική προσαρμογή. Για να προχωρήσουν όλες οι χώρες με την ελάχιστη ταχύτητα αποδεκτή από όλους και συνεπή με τους πολύ φιλόδοξους στόχους για την κλιματική μετάβαση, οι επενδύσεις δεν πρέπει να διακυβεύονται.

Δημοσιονομικοί κανόνες που δεν είχαν σχεδιαστεί σωστά, σε μια εποχή όπου ο ρόλος της δημοσιονομικής πολιτικής ήταν πολύ διαφορετικός, δεν είναι κατάλληλοι για το μέλλον. Εκτός από τη μεταρρύθμιση αυτού του συνόλου των ανενεργών κανόνων, μια συνθήκη πρέπει να δεσμεύσει κονδύλια σε βάθος χρόνου, χωρίς να υπονομεύει την βιωσιμότητα του χρέους.

Εξασφαλίστε ότι αυτό γίνεται με δίκαιο και δίκαιο τρόπο

Η προσαρμογή αυτή προς μια καθαρότερη και πράσινη οικονομία θα έχει αναπόφευκτα συνέπειες στη ανακατανομή του πλούτου. Ο μηχανισμός δίκαιης μετάβασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ένα ταμείο ύψους €19.2 δις, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της μετάβασης. Ωστόσο, μια χρηματοδοτική δέσμευση, μπορεί να είναι χρήσιμη μεν, αλλά δεν είναι το ίδιο με μία δέσμευση που βασίζεται σε αναγνωρισμένες αρχές δικαίου για την αντιμετώπιση εκείνων που πλήττονται από τα αναγκαία μέτρα επιδίωξης των κλιματικών στόχων.

Είναι ασυνεπές να διαλαλεί κανείς το έκτακτο της κλιματικής αλλαγής χωρίς την κατάλληλη θεσμική δέσμευση που μπορεί να έρθει μόνο με μια Συνθήκη. Αλλά μια νέα Συνθήκη που θα έχει σχεδιαστεί για τις νέες προκλήσεις, από εκείνους που πρέπει να υπομένουν το κόστος της προσαρμογής.

Η ΕΕ δεν μπορεί πλέον να επικαλείται πολιτικά εμπόδια για την ανάγκη αλλαγής Συνθηκών και να θεωρεί παράλληλα ότι μπορεί να επιτύχει τους στόχους μιας Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

*Η Μαρία Δεμερτζή είναι Υποδιευθύντρια του Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο (think tank) με έδρα τις Βρυξέλλες. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση ως στήλη γνώμης στο Bruegel Blog, και στο Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (cypruseconomicsociety.org)